

Voorkom dat waterleiding
in stal knapt

AFTAPPEN voor de vorst

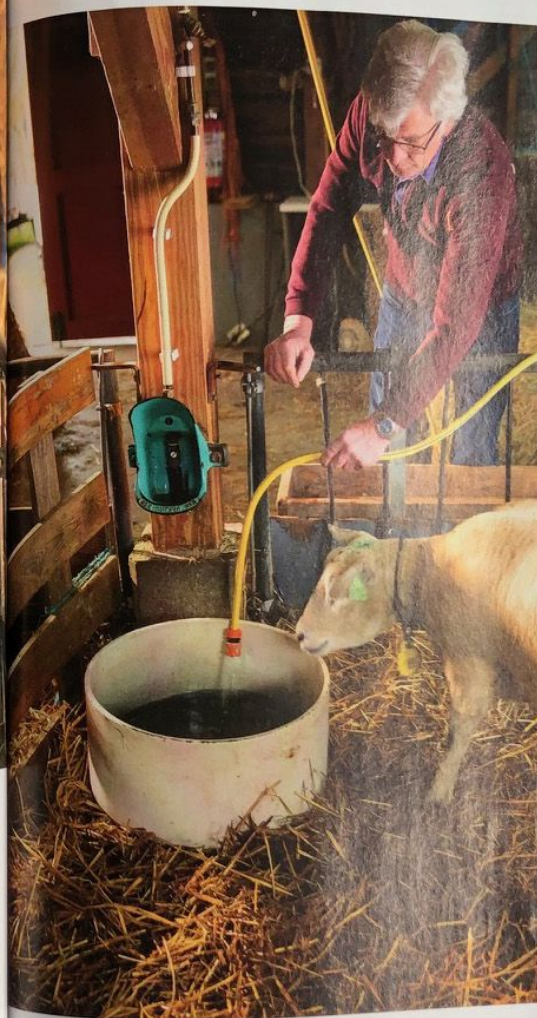
Buiten vriest het licht, binnen in de schapenschuur is het net even warmer. Uit voorzorg heeft hobbyboer Piet Berger de hoofdkraan afgesloten en geeft hij de schapen handmatig water. Uit ervaring leerde hij dat het handig is om koppelingen en een stuk leiding op voorraad te hebben voor het geval er toch een leiding knapt. Het is namelijk zelf te repareren. Maar de belangrijkste tip is zorgen dat alles op tijd is afgetapt, volledig, ook door de lepels van de drinkbakken ingedrukt te houden.

Tekst **DOUWE ANNE VERBRUGGE** | Fotografie **THEO TANGELDER**

Meer dan twee maanden heeft Piet zijn schapen en drie geiten op stal staan. "Begin januari gaan ze naar binnen. Als ze eind maart allemaal gelammerd hebben, mogen ze weer de weide in." Belangrijk is om de schapenschuur niet te goed te isoleren. "Het meest van de tijd vriest het niet in de winter. De ramen en deuren heb ik dan ook altijd openstaan; schapen houden niet van een warme stal. Ze worden geschoren op het moment dat ze naar binnen gaan."

Tapkraantjes

Omdat het 's nachts licht vriest rondom de niet geïsoleerde schapenschuur, is Piet eventjes druk in de weer met het afsluiten van de vijf drinkbakjes. Hij zet de

De aftapkraan zit in de koperen leiding naar het automatische drinkbakje, tegen de balk. In plaats van dat bakje te gebruiken vult Piet een grote drinkbak met de tuinslang bij.

graden gaat vriezen, tap ik alles af. Bij iedere vorstperiode doe ik dat opnieuw."

Alleen de kraan binnen in de schuur die net onder de hoofdkraan zit, heeft Piet aangesloten gelaten op het water. "Die verwarm ik goed om 'm vorstvrij te houden. Met strobalen en een elektrisch kachelkje - de laagste stand is voldoende - blijft het op deze plek boven nul. Natuurlijk moet je er alert op zijn dat de elektra niet overbelast raakt en dat het kachelkje op voldoende afstand van de strobalen staat. Als je alleen een buitenkraan hebt, moet je deze goed isoleren met bijvoorbeeld steenwol. Tot zeven à acht graden onder nul kun je 'm wel vorstvrij houden, maar kouder moet het niet worden. Dan moet je 'm toch ook gaan aftappen."

De tapkraan is nodig voor het met een tuinslang bijvullen van de grote waterbakken waaruit de schapen nu drinken. Anders moet hij vanuit huis gaan sjouwen. "Als ik het een beetje goed inschat, drinkt een schaap zo'n tien liter per dag. Dus reken maar uit wat ik moet bijvullen. Twee keer per dag vul ik de waterbakken sowieso bij. En niet vergeten: iedere keer opnieuw de tuinslang aan beide kanten laten leeglopen. Anders knapt-ie door de vorst."

IN WEILAND

Om grotere waterbakken (voor paarden, koelen en kleinvee) die buiten staan vorstvrij te houden zijn er losse verwarmingselementen die voorkomen dat het water onder nul komt. Ook helpt het om de waterbak uit de schaduw te halen, zodat een ijslaagje eerder smelt. Bij lichte vorst is het een optie om een bal of fles op het water te laten drijven of om de waterbak op een laag mest te zetten, de mest geeft van onderaf warmte. Bij iets strengere vorst is er maar één optie: water in een ton vanaf huis kruien of iets in die geest.

IN PAARDENSTAL

Het laten circuleren van water is een goede manier om te voorkomen dat drinkbakken bevriezen. Gerard de Wit uit Kamerik heeft bij de aanleg van zijn paardenstal een rondpompsysteem aangelegd voor de twintig drinkbakken. "Ik vergelijk het weleens met een cv-installatie", meldt Gerard. "Een verwarmingselement brengt het water op twintig graden; vervolgens wordt het middels een pompje gecirculeerd. De drinkbakken hebben om die reden een in- en uitlaat voor het water. Het werkt perfect en kan ook buiten wordt gebruikt, want het water is altijd in beweging."

Gerard heeft het systeem wel op een aparte elektra-groep geplaatst. "Een groep waar niet te veel andere 'zware' apparaten op zitten. Stroomuitval kan altijd, maar ik wil de kans zo klein mogelijk houden dat juist deze groep – waar het circulatiesysteem op zit – uitvalt." Het verwarmingselement en de pomp die het verwarmde water over 250 meter aan leidingen kan rondpompen kostten Gerard zo rond de 1.000 euro. Voor de twintig drinkbakken inclusief aansluitingset was hij 85 euro per drinkbak kwijt. Voor de aanleg van het leidingsysteem van tylene was in de paardenstal van Gerard zo'n 200 meter nodig, kosten: 2 euro per meter.

Knelkoppelingen en extra tylene slang liggen achter de hand.

Net onder de hoofdkraan die is afgesloten zit nog een kraan, waar Piet de tuinslang op aansluit. Een kachelkje en strobalen voorkomen dat deze bevroert, maar het is oppassen voor brand.

Tylene vorstbestendiger dan koper

De waterleidingen in de schapenschuur zijn van tylene, 16 millimeter dik. Piet: "Ik heb geen hoge druk nodig, dus 16 millimeter is prima. Alleen de laatste 75 centimeter boven de drinkbakjes zijn koperen waterleidingen. Ik wil niet dat de schapen knabbelen aan de tylene-waterleidingen, dan kan het misgaan. De koperen leidingen krijgen ze niet stuk, maar het is wel zo dat koperen leidingen eerder knappen door de vorst dan de tylene-leidingen. Voor de zekerheid heb ik thuis altijd wat knelkoppelingen en een stuk koperen leiding van 15 millimeter op voorraad liggen. Dat is wel aan te bevelen, want dan kun je snel handelen. Het lekkende stuk leiding zaag je er met een ijzerzaag tussenuit. Met het plaatsen van knelkoppelingen aan beide kanten van het te herstellen stuk leiding kun je het nieuwe stuk leiding vastmaken."

KOSTEN

- ◆ Tylene-waterleiding 16 mm: € 3,20 (10 m)
- ◆ Reparatiekoppelingen voor tylene: 2 stuks voor € 7,15
- ◆ Buisventiel drinkbak: € 15,99
- ◆ Drinkbak geëmailleerd: € 60,- tot € 90,-
- ◆ Verwarmingslint/elektradraad: rond de € 75 euro per 10 m

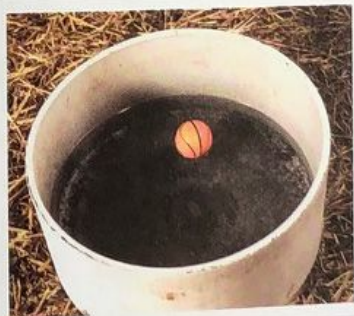
Een vorstscheurtje in de leiding is zelf te verhelpen met twee van die blauwe koppelingen en een op maat gezaagd stukje slang.

Tylene is wat buigzamer en beweegt wat mee bij bevriezing. "Als het vriesweer toch vat krijgt op de tylene-leidingen, dan gebeurt dat meestal bij de koppelingen." Mocht er onverhoopt toch een tylene-waterleiding knappen of gaan lekken, dan is reparatie een koud kunstje volgens Piet. "Ook hier zaag je het lekkende stukje leiding er met een ijzerzaag tussenuit, aan beide kanten van de waterleiding draai je er een koppeling op en je plaatst een op maat gezaagd stukje tylenebuis ertussen. Het werkt hetzelfde als de koppelingen die je gebruikt om je tuinslang te verlengen. Bij elke ijzerwarenwinkel zijn er wel koppelingen te vinden. En als je het vriendelijk vraagt, geven ze je een stukje van een halve meter aan tylene-waterleiding mee zodat je niet meteen een rol van tien meter hoeft te kopen." Dat het mis kan gaan, ondervond Piet onlangs zelf. "Bij de eerste nachtvorst was ik er net te laat bij. Ik had het water in de leidingen

Als je te laat bent met aftappen is de kans het grootst dat de knelkoppeling boven het waterbakje losspringt: die is zelf te vervangen of opnieuw vast te zetten.

Door te drinken houden de schapen een rubber balletje in beweging; dit helpt om een ijsvlesje te voorkomen.

nog niet afgetapt. Het buisventiel in een van de drinkbakjes – het buisventiel of ‘de lepel’ is het element waartegen het schaap zijn neus duwt zodat er water in het bakje stroomt – is toen kapotgevroren. Terwijl het niet eens kouder was geweest dan drie of vier graden onder nul.” Gelukkig is Piet niet snel onthand. “Even een nieuw buisventiel besteld en zelf gemonteerd. Ook al zijn de drinkbakjes nu alweer zo’n twintig jaar oud, de verschillende elementen zijn nog steeds te verkrijgen. En die geëmailleerde waterbakken zijn onverslijtbaar, ze roesten niet.”

IN KIPPENHOK

Voor het vorstvrij houden van drinkwater voor kippen die vrij op het erf rondlopen kan de inzet van een drinkbakverwarmer handig zijn. Een drinkbakverwarmer verwarmt het water minimaal, maar zorgt er wel voor dat er geen ijsvorming op het drinkwater kan plaatsvinden. Drinkbakverwarmers zijn er in verschillende vormen en maten. Kies altijd een passende verwarmer, anders wordt het water te warm. Een drinkbakverwarmer voor 3 liter water (passend bij een aantal van vijf tot zeven kippen) kost rond de 20 euro. Een huis-tuin-en-keukenoplossing voor het voorkomen van bevroren drinkbakken voor kippen is het toevoegen van wat suiker aan het water; dit helpt alleen bij zeer lichte vorst.

Een kapotte ‘lepel’ van het drinkbakje is eenvoudiger te vervangen dan het hele bakje.

Verwarmingslint

Om bevrozingen in de toekomst voor te zijn heeft Piet een elektrisch verwarmingslint aangeschaft. Het elektradraad dat om de waterleidingen wordt gewikkeld, straalt warmte uit. “Aan het einde van het draad zit een klein thermostaatknopje dat alles reguleert. Als de temperatuur onder nul dreigt te gaan, treedt het systeem in werking. Ik heb er nog geen ervaring mee opgedaan, maar het schijnt goed te werken. Kennissen van mij hebben er veel plezier van. Heel goedkoop is zo’n verwarmingslint niet, het kost zo’n 75 euro per 10 meter, maar ik vind het de moeite waard om ermee aan de slag te gaan. Het scheelt een hoop werk en gedoe. Ik heb zelf geen boiler in de schuur maar als je die wel hebt, kun je ook de waterleiding naar de boiler toe mooi vorstvrij houden met een elektrisch lint. Dan heb je verder geen omkijken naar het boilersysteem. Je kunt voor de zekerheid natuurlijk de boiler aftappen, maar op zich blijft die altijd warm en bevriest hij dus niet.”